

## ספר החינוך מצוה לא – קידוש שבת בדברים

לדבר דברים ביום שבת בהכנסתו וכן ביציאתו,  
שיהיה בהם זכר גדולת היום ומעלתו, והבדלתו לשבח משאר הימים שלפניו ואחריו.  
שנאמר [שמות כ', ח']: "זכור את יום השבת לקדשו",  
כלומר זכרוהו זכר קדושה וגדולה.

1. מה כוללת המצוה מהתורה, ומתי מקיימים אותה?

---



---

ובפירוש אמרו לנו חכמינו שדברים אלה מצווים אנו לאומרן על היין,  
שכן בא הפירוש: זכרוהו - על היין!  
והענין הוא, שנותנין בכוס רביעית יין חי או מזוג, או יותר מרביעית, אבל לא פחות  
מזה, [רביעית = 86 סמ"ק, בערך שני שליש של גביע מעדן חלב]  
והמזיגה ידועה, שהיא על חלק אחד של יין חי וטוב ושלשה חלקי מים,  
ומברכין עליו קידוש שבת, כמו שידוע הנוסח בין היהודים.  
וכן ביציאת שבת גם כן: מברכין על היין לכבוד היום,  
ואותה ברכה של מוצאי שבת נקראת הבדלה.

2. מה הוסיפו חכמים על המצווה?

---



---

3. כיצד נקראת המצוה בכניסת השבת, וכיצד היא נקראת ביציאת השבת?

---



---

משרשי מצוה זו,  
כדי שנתעורר מתוך מעשה זה לזכור גדולת היום, ונקבע בלבבנו אמונת חידוש  
העולם, "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ, וביום השביעי שבת וינפש".

4. מדוע צריך לעשות קידוש, ומהי האמונה המתחזקת באדם בעקבות מצות הקידוש?

---



---

ועל כן נתחייבנו לעשות המעשה עם היין,  
לפי שטבע האדם מתעורר בו הרבה שהוא סועד ומשמח,  
וכבר אמרתי לך כי לפי התעוררות האדם ומעשהו יתפעל אל הדברים לעולם.  
ומזה השורש אמרו זכרונם לברכה בגמרא: שאם הפת חביב על אדם יותר שיקדש  
על הפת. כי אז מתעורר טבעו יותר למה שהוא תאב.

ואף על פי שביציאת היום לא אמרו כן, אלא שחייבו להבדיל בין על כל פנים, גם בזה צדקו. כי הם זכרונם לברכה, גם התורה השלמה, יבחרו לעולם ברוב. ובאמת כי רוב העולם יתאוו אל השתיה במוצאי שבת יותר מן האכילה, לפי שכבר קבעו סעודה גדולה ביום לכבוד השבת.

5. מדוע קבעו חכמים לקדש דווקא על כוס יין?

---



---

6. מה הקשר בין קביעת חכמים לקדש על היין לכלל של ספר החינוך: "אחרי הפעולות נמשכים הלבבות"?

---



---

7. האם ניתן לקדש על לחם במקום על יין? נמק!

---



---

8. האם בהבדלה ניתן להבדיל על לחם במקום על יין? נמק!

---



---

ואין צורך לתת טעם על חייבם אותנו שיהיה בכוס רביעית, דפחות מזה השיעור אינו ראוי, ולא יתעורר לב האדם עליו. ואשר חייבנו בהדחת הכוס, ושלא לטעום כלום עד שיקדש, ושיקדש במקום סעודה, כל זה ענפי שורש ההתעוררות שאמרת.

9. מדוע אי אפשר לקדש על פחות מרביעית יין?

---



---

10. "כל זה ענפי שורש ההתעוררות" – הסבר את המשפט, והבא שלוש דוגמאות לענפים אלו.

---



---

דיני המצוה,  
כגון נוסח הקידוש וההבדלה איזה הוא,  
ואיזה יין ראוי לקדש עליו ואי זה אינו ראוי,  
ואם מקדשין או מבדילין בשכר [=משקה אלכוהולי שאינו יין],  
והאוכל בערב שבת וקדש עליו שבת,  
או [האוכל] בשבת ויצא שבת,  
וכן נוסח קידוש ימים טובים והבדלתן,  
ודיני הברכה שאנו חייבין לברך על הנר במוצאי שבת ויום הכפורים,  
ודיני הברכה שאנו חייבים לברך על הבשמים במוצאי שבת,  
ואיזו בשמים הן הראוין לברך עליהן או שאינם ראויין,  
ויתר פרטיה, מבוארים בסוף פסחים, ובמקומות מברכות.

ונוהגת בכל מקום ובכל זמן, בזכרים ובנקבות,  
ואף על פי שהיא מן המצוות שהזמן גרמא, שכן למדונו רבותינו זכרונם לברכה  
שהנשים חייבות בקדוש והבדלה.

ועובר עליה ולא קדש השבת בדברים ביטל מצות עשה.  
ואם קידשו בדברים, בלא יין ובלא פת, דיעבד יצא ידי תורה.

11. מדוע הייתי יכול לחשוב שנשים פטורות ממצוה זו, ומדוע הן בכל זאת חייבות במצוה?

---



---



---



---

12. מה דינו של מי שלא עשה קידוש בשבת?

---



---

13. מה דינו של מי שאמר בתפילת ליל שבת: "אתה קידשת את יום השביעי..." , אבל לא עשה קידוש על  
יין? נמק!

---



---

14. שאלת בגרות:

### מצוות קידוש שבת בדברים (לא)

- א. (1) "קידוש שבת בדברים" – מהו תוכן הדברים, ומהו זמן קיום המצווה?  
(2) בעל ספר החינוך כתב: "משורשי מצווה זו, כדי שנתעורר מתוך מעשה זה..."  
כתוב שני עניינים שמעשה זה צריך לעורר בנו.

(6 נקודות)

- ב. (1) מדוע קבעו חכמים שיש לקדש על יין?  
(2) במוצאי השבת יש להבדיל על יין ואין להבדיל על פת. הסבר מדוע.

(6 נקודות)